

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

Майя НІКОЛАЄВА
«28» серпня 2025р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ
ДИСЦИПЛІН

Рівень вищої освіти:

перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань:

05 - Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність:

052 - Політологія

Освітньо-професійна програма:

Політологія

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика викладання суспільно-політичних дисциплін». Одеса: ОНУ. 2025. 21 с.

Розробник: **Н.І. Кадук**, кандидат політичних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Світлана КОЧ
(прізвище та ініціали)

Погоджено із гарантом ОПП Політологія

(підпис)

Ірина МИЛОСЕРДНА
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) ФМВПС
Протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.

Голова НМК

(підпис)

Олег ХОРОШИЛОВ
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ____ від «__» ____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ____ від «__» ____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 5 ІНДЗ* – презентації, реферати	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>052 Політологія</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>Перший (бакалаврський)</u>	Обов'язковий ОК14	
		Рік підготовки:	
		3-й	4-й
		Семестр	
		6-й	8-й
		Лекції	
		18 год.	10 год.
		Практичні	
		18 год.	
		Самостійна робота	
		54 год.	80 год.
		у т.ч. ІНДЗ*	
		Форма підсумкового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Робоча програма розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Політологія» першого (бакалаврського) рівня спеціальності 052 «Політологія».

Мета курсу: предметно-методична підготовка здобувачів до викладання суспільно-політичних дисциплін у системі загальної середньої освіти, складовими якої мають бути, по-перше, професійні знання (концептуальні основи та нормативна база навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі; структура та зміст суспільно-політичних предметів; дидактичні засади теорії та методики навчання суспільно-політичних дисциплін; результати навчальної діяльності учнів з суспільно-політичних дисциплін і система оцінювання); по-друге, вміння і навички, що визначають професіограму вчителя суспільно-політичних дисциплін; по-третє, досвід організації та проведення уроків (їх елементів) і позаурочних заходів з суспільно-політичних дисциплін, формування у здобувачів прагнення до професійного саморозвитку і самовдосконалення.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методика викладання суспільно-політичних дисциплін у середній школі з урахуванням їх предметного змісту.

Завдання курсу:

- ✓ формування предметно-методичної компетентності вчителя суспільно-політичних дисциплін;
- ✓ отримати практикоорієнтовані знання з предмета навчання, розуміння принципів, концептуальних ідей, закладених у тій або іншій методиці чи технології навчання суспільно-політичних дисциплін;
- ✓ володіння широким спектром окремих методів, прийомів і способів проектування, організації й управління навчально-виховним процесом у школі з предметів освітньої галузі «Суспільствознавство»;
- ✓ сформулювати вміння співвідносити логіку побудови системи методів навчання суспільно-політичних дисциплін, організації навчальної діяльності школярів у рамках певного навчального предмета («Правознавство», «Політологія», «Людина і суспільство», «Історія», «Економіка», тощо) із реальними особистісними характеристиками учнів, що забезпечують правильність вибору дидактичного засобу, методу чи прийому;
- ✓ здобути здатність до рефлексії й саморозвитку в процесі реалізації тієї або іншої педагогічної методики чи технології та коригування в рамках закладених у ній принципів і концептуальних ідей.

Міждисциплінарні зв'язки: програма змістовно взаємопов'язана з іншими дисциплінами навчального плану бакалаврів, і, перш за все, з дисциплінами «Філософія», «Психологія», «Риторика», «Історія України. Політична історія України», «Світова політика Нового та Новітнього часу» та ін.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

<i>Інтегральна компетентність (ІК):</i>	
ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.
<i>Загальні компетентності (ЗК):</i>	
ЗК01	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК02	Здатність спілкуватися іноземною мовою.
ЗК03	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК05	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
ЗК07	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та

	форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
<i>Спеціальні (фахові) компетентності (СК):</i>	
СК01	Здатність використовувати категорійно – понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
СК03	Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
СК09	Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефаківців.

Очікувані результати навчання.

РН01	Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.
РН02	Вільно спілкуватися державною та однією з іноземних мов усно і письмово у професійній діяльності.
РН03	Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності
РН04	Мати навички професійної комунікації.
РН05	Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.
РН08	Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
РН10	Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
РН16	Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

В результаті вивчення курсу здобувач повинен:

ЗНАТИ:

- історію становлення шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»;
- сучасні підходи до цілей, структури та змісту шкільних суспільствознавчих дисциплін;
- нормативні джерела змісту суспільствознавчих дисциплін – програми і навчально-методичного комплексу з курсу;
- специфіку організації навчального процесу із вивчення суспільствознавчих дисциплін;
- основні методичні засади створення і викладання курсу;
- методику формування системи понять, категорій, закономірностей;
- методику виховної роботи вчителя-суспільствознавця.

ВМІТИ:

- володіти прийомами формування в учнів світоглядних ідей;
- засвоїти специфіку формування філософських, економічних, соціологічних, правових, політичних, історичних знань;
- застосовувати сучасні освітні технології при викладанні суспільствознавчих дисциплін.

Робоча програма навчальної дисципліни є логічно завершеною, самостійною, цілісною частиною навчального плану, засвоєння якої передбачає проведення підсумкового контролю у формі заліку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 аудиторних годин та 60 годин самостійної роботи, що становить 3 кредити ЄКТС

3. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Концептуальні основи навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі

Тема 1. Методика навчання суспільно-політичних дисциплін як предмет навчання.

Поняття, мета, завдання навчальної дисципліни Методики викладання суспільно-політичних дисциплін та її компоненти. Суспільствознавча освіта в школі: завдання, структура, зміст. Місце й зв'язок методики викладання суспільно-політичних дисциплін з іншими педагогічними науками.

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін у середній школі.

Державний стандарт загальної середньої освіти та місце в ньому освітньої галузі «Суспільствознавство». Предметна навчальна програма: призначення, застосування. Профільне навчання в українській школі.

Тема 3. Інноваційність як умова та принцип розвитку суспільствознавчої освіти в Україні.

Педагогічна інноватика: поняття, сутність. Значення педагогічної інноватики для практикуючого вчителя. Інноваційні процеси в системі шкільної освіти України у період незалежності. Головні закони перебігу інноваційних процесів: загальна характеристика. Суб'єкти інноваційної діяльності. Типи інноваційних освітніх процесів. «Життєвий цикл нововведення»: основні етапи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Теорія навчання суспільно-політичних дисциплін у середніх навчальних закладах.

Тема 4. Історична освіта в середній школі.

Історія як наука та навчальний предмет: поняття, основні категорії. Ідеологія та історія. Основні підходи до оцінки історичного процесу: формаційний та цивілізаційний. Загальна характеристика змісту шкільного курсу історії.

Тема 5. Правова освіта в середній школі.

Історія становлення правової освіти. Зміст правової освіти в школі. Структура шкільної правової освіти. Аналіз шкільних правових курсів.

Тема 6. Громадянська, філософська, українознавча та економічна освіта в середній школі.

Історія становлення громадянської освіти. Зміст громадянської освіти в школі. Структура шкільної громадянської освіти. Аналіз шкільних громадянськознавчих курсів.

Історія становлення філософської освіти. Зміст філософської освіти в школі. Структура шкільної філософської освіти. Аналіз шкільних філософських курсів.

Історія становлення українознавчої освіти. Зміст українознавчої освіти в школі. Структура шкільної українознавчої освіти. Аналіз шкільних українознавчих курсів.

Історія становлення економічної освіти. Зміст економічної освіти в школі. Структура шкільної економічної освіти. Аналіз шкільних економічних курсів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Методика викладання суспільно-політичних дисциплін у середній школі.

Тема 7. Урок як основна форма навчання з суспільно-політичних дисциплін.

Загальний аналіз форм організації навчання: класифікація, організаційні і методичні особливості. Урок як головна частина навчального процесу. Класифікація уроків. Структура уроку. Елементи уроків різних типів. Вимоги до сучасного уроку.

Тема 8. Позаурочні форми організації навчання з суспільно-політичних дисциплін.

Поняття позаурочної, позакласної та позашкільної роботи. Факультативні заняття. Навчальна екскурсія. Додаткові групові, індивідуальні заняття. Предметні гуртки. Домашня навчальна робота учнів.

Тема 9. Методи і прийоми навчання суспільно-політичних дисциплін.

Сутність поняття «методи навчання». Методи навчання, їх класифікація. Вибір оптимальної комбінації методів навчання в контексті викладання суспільно-політичних дисциплін. Прийоми як види діяльності.

Тема 10. Методика використання друкованих засобів навчання суспільно-політичних дисциплін.

Засоби навчання, їх класифікація. Навчально-методичний комплект з суспільно-політичних дисциплін. Методичні можливості підручника: колективна, групова та самостійна робота з ним. Підручник для профільних класів. Письмові джерела та робота з ними на уроці. Художня література в ході вивчення суспільно-політичних дисциплін.

Тема 11. Методика використання наочних засобів навчання суспільно-політичних дисциплін.

Поняття і значення наочного навчання. Класифікація наочності. Методика використання на уроках: картин, фотоджерел, карикатур, плакатів, реклами, схематичних малюнків і статистичних матеріалів. Предметні, вікові, психолого-педагогічні вимоги до використання наочності. Мультимедіа у навчанні. Методика роботи з мультимедійними засобами навчання: електронний підручник, мультимедійна презентація, інтерактивна дошка, персональний сайт вчителя.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.Результати навчальної діяльності учнів із суспільно-політичних дисциплін.

Тема 12. Умови формування та розвитку в учнів предметних компетентностей суспільствознавчої освіти.

Поняття та сутність компетентностей. Ієрархія компетентностей. Класифікації ключових та загальногалузевих компетентностей. Учнівські компетентності з історії. Учнівські компетентності освітньої галузі «Суспільствознавство».

Тема 13. Організація контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з суспільно-політичних дисциплін.

Сутність контролю у навчальному процесі. Завдання та загальнодидактичні принципи контролю знань учнів. Функції контролю знань. Види контролю: попередній, поточний, тематичний, періодичний, підсумковий. Методи і форми контролю. 12-бальна система оцінювання навчальної діяльності учнів. Критерії та рівні оцінювання навчальних досягнень учнів під час вивчення громадянознавчих курсів. Критерії та рівні оцінювання навчальних досягнень учнів з правознавчих курсів. Критерії та рівні оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках з філософських дисциплін. Критерії та рівні оцінювання навчальних досягнень учнів з економіки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. Організація професійної діяльності викладача суспільно-політичних дисциплін.

Тема 14. Професійний портрет вчителя суспільствознавчих дисциплін.

Сутність педагогічної діяльності: особливості, структура. Права і обов'язки вчителя на сучасному етапі згідно закону «Про освіту». Функції учителя та основні вимоги до нього на сучасному етапі. Педагогічна спрямованість вчителя: поняття, структура, типи. Професіограма і професійна компетентність учителя. Професійно-значущі якості сучасного учителя.

Тема 15. Підготовка вчителя до уроку.

Етапи підготовки вчителя до уроку. Методика складання календарно-тематичного плану. Особливості методики постановки цільових завдань на урок з суспільно-політичних дисциплін. Вимоги до уроку.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		л	п/с	ср		л	п/с	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Концептуальні основи навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі								
Тема 1. Методика навчання суспільно-політичних дисциплін як предмет навчання.	5	1	1	3	5	1		4
Тема 2. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін у середній школі.	5	1	1	3	5	1		4
Тема 3. Інноваційність як умова та принцип розвитку суспільствознавчої освіти в Україні.	7	2	2	3	5			5
Разом за змістовним модулем 1	17	4	4	9	15	2		13
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Теорія навчання суспільно-політичних дисциплін у середніх навчальних закладах.								
Тема 4. Історична освіта в середній школі.	5	1	1	3	5	1		4
Тема 5. Правова освіта в середній школі.	5		1	4	5			5
Тема 6. Громадянська, філософська, українознавча та економічна освіта в середній школі.	5	1		4	5			5
Разом за змістовним модулем 2	15	2	2	11	15	1		14
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Методика викладання суспільно-політичних дисциплін у середній школі.								
Тема 7. Урок як основна форма навчання суспільно-політичних дисциплін.	5	1	1	3	6	1		5
Тема 8. Позаурочні форми організації навчання з суспільно-політичних дисциплін.	6	1	1	4	6	1		5
Тема 9. Методи і прийоми навчання суспільно-політичних дисциплін.	7	2	2	3	6	2		4
Тема 10. Методика використання друкованих засобів навчання суспільно-політичних дисциплін.	6	1	1	4	6			6
Тема 11. Методика використання наочних засобів навчання	6	1	1	4	6			6

суспільно- політичних дисциплін.								
Разом за змістовним модулем 3	30	6	6	18	30	4		26
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.Результати навчальної діяльності учнів із суспільно-політичних дисциплін.								
Тема 12. Умови формування та розвитку в учнів предметних компетентностей суспільствознавчої освіти.	6	2		4	7			7
Тема 13. Організація контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з суспільно-політичних дисциплін.	8	2	2	4	8	1		7
Разом за змістовним модулем 4	14	4	2	8	15	1		14
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. Організація професійної діяльності викладача суспільно-політичних дисциплін.								
Тема 14. Професійний портрет вчителя суспільствознавчих дисциплін.	7	1	2	4	7			7
Тема 15. Підготовка вчителя до уроку.	7	1	2	4	8	2		6
Разом за змістовним модулем 5	14	2	4	8	15	2		13
Усього годин	90	18	18	54	90	10		80

ІНДЗ* – за наявності

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Практичне заняття №1</i> Тема: Методика навчання суспільно-політичних дисциплін як предмет навчання. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін у середній школі. Поняття, мета, завдання навчальної дисципліни МВСПД та її компоненти. Суспільствознавча освіта в школі: завдання, структура, зміст. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу у середній школі. Державний стандарт загальної середньої освіти та місце в ньому освітньої галузі Суспільствознавство.	2
2	<i>Практичне заняття №2</i> Тема: Інноваційність як умова та принцип розвитку суспільствознавчої освіти в Україні. Педагогічна інноватика: поняття, сутність. Інноваційні процеси в системі шкільної освіти України у період незалежності. Суб'єкти інноваційної діяльності. Типи інноваційних освітніх процесів.	2
3	<i>Практичне заняття №3</i> Тема: Історична освіта в середній школі. Правова освіта в середній школі. Історія як наука та навчальний предмет: поняття, основні категорії. Загальна характеристика змісту шкільного курсу історії. Зміст та структура правової освіти середній в школі. Аналіз шкільних правових курсів та методика їх викладання. Громадянська, філософська, українознавча та економічна освіта в середній школі та її особливості.	2
4	<i>Практичне заняття №4</i> Тема: Урок як основна форма навчання суспільно-політичних дисциплін. Позаурочні форми організації навчання з суспільно-політичних дисциплін. Урок як основна форма організації навчального процесу. Класифікація уроків та їх характеристика. Структура уроку та елементи уроків різних типів. Поняття позаурочної, позакласної та позашкільної роботи. Види позаурочних форм організації навчання та їх особливості (факультативні заняття, навчальна екскурсія, додаткові групові, індивідуальні заняття, предметні гуртки).	2
5	<i>Практичне заняття №5</i> Тема: Методи і прийоми навчання суспільно-політичних дисциплін. Сутність та функції методів навчання. Прийоми як види діяльності. Класифікація методів навчання та їх характеристика. Інтерактивні методи навчання. Методи навчання суспільно-політичних дисциплін. Вибір оптимальної комбінації методів навчання.	2
6	<i>Практичне заняття №6</i> Тема: Методика використання друкованих засобів навчання суспільно-політичних дисциплін. Методика використання наочних засобів навчання суспільно-політичних дисциплін. Засоби навчання, їх класифікація. Навчально-методичний комплект з суспільно-політичних дисциплін. Методичні можливості підручника: колективна, групова та самостійна робота з ним. Письмові джерела та робота з ними на уроці. Художня література в ході вивчення суспільно-політичних дисциплін. Поняття і значення наочного навчання. Класифікація наочності. Методика використання на уроках: картин, фотоджерел, карикатур, плакатів, реклами, схематичних малюнків і статистичних	2

	матеріалів. Предметні, вікові, психолого-педагогічні вимоги до використання наочності. Мультимедіа у навчанні.	
7	<i>Практичне заняття №7</i> Тема: Організація контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з суспільно-політичних дисциплін. Сутність контролю у навчальному процесі. Завдання та загальнодидактичні принципи контролю знань учнів. Функції і види контролю знань (попередній, поточний, тематичний, періодичний, підсумковий). Методи і форми контролю досягнень учнів з суспільно-політичних дисциплін. 12-бальна система оцінювання навчальної діяльності учнів.	2
8	<i>Практичне заняття №8</i> Тема: Професійний портрет вчителя суспільствознавчих дисциплін. Сутність педагогічної діяльності: особливості, структура. Права і обов'язки вчителя на сучасному етапі згідно закону «Про освіту». Функції учителя та основні вимоги до нього на сучасному етапі. Педагогічна спрямованість вчителя: поняття, структура, типи. Професіограма і професійна компетентність учителя. Професійно-значущі якості сучасного учителя.	2
9	<i>Практичне заняття №9</i> Тема: Підготовка вчителя до уроку. Етапи підготовки вчителя до уроку. Методика складання календарно-тематичного плану. Особливості методики постановки цільових завдань на уроках суспільно-політичних дисциплін.	2
	Разом	18

6. Теми семінарських занять
Семінарські заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять
Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Методика навчання суспільно-політичних дисциплін як предмет навчання. [1], [2], [3].	3	4
2	Тема 2. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін у середній школі. [1], [2], [3].	3	4
3	Тема 3. Інноваційність як умова та принцип розвитку суспільствознавчої освіти в Україні. [1], [2], [3].	3	5
4	Тема 4. Історична освіта в середній школі. [1], [2], [3].	3	4
5	Тема 5. Правова освіта в середній школі. [1], [2], [3].	4	5
6	Тема 6. Громадянська, філософська, українознавча та економічна освіта в середній школі. [1], [2], [3].	4	5
7	Тема 7. Урок як основна форма навчання суспільно-політичних дисциплін. [1], [2], [3].	3	5
8	Тема 8. Позаурочні форми організації навчання з суспільно-політичних дисциплін. [1], [2], [3].	4	5

9	Тема 9. Методи і прийоми навчання суспільно-політичних дисциплін. [1], [2], [3].	3	4
10	Тема 10. Методика використання друкованих засобів навчання суспільно-політичних дисциплін. [1], [2], [3].	4	6
11	Тема 11. Методика використання наочних засобів навчання суспільно-політичних дисциплін. [1], [2], [3].	4	6
12	Тема 12. Умови формування та розвитку в учнів предметних компетентностей суспільствознавчої освіти. [1], [2], [3].	4	7
13	Тема 13. Організація контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з суспільно-політичних дисциплін. [1], [2], [3].	4	7
14	Тема 14. Професійний портрет вчителя суспільствознавчих дисциплін. [1], [2], [3].	4	7
15	Тема 15. Підготовка вчителя до уроку [1], [2], [3], [4].	4	6
	Разом	54	80

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю. Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):

Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання*	Компетентності та результати навчання, що формуються	Кількість годин
1. Прометеус (Prometheus) Курс «Критичне мислення для освітян» <i>Мета курсу:</i> Запропонований курс дозволить опанувати стратегії та процедури критичного мислення, що дасть змогу підвищити особистісну ефективність та успішність ухвалених рішень. Ознайомлення з теорією та методикою навчання критичного мислення посилить методологічну підготовку й сприятиме успішності викладацької діяльності. Ви зможете цілеспрямовано моделювати емоції під час освітнього процесу, розробити власні методики навчання, засновані на теорії розвитку критичного мислення. <i>Посилання на курс:</i> https://prometheus.org.ua/prometheus-free/krytychne-myslennya-dlya-osvityan/	ЗК01 Знання предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК03 Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК05 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. СК03 Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах. СК09 Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців.	Відповідно до програми курсу
2. Прометеус (Prometheus) Курс «Медіаграмотність для освітян» <i>Мета курсу:</i> мотивувати наших колег, вчителів, керівників шкіл, шкільних управлінців бачити, що світ навколо разюче змінився, став цифровим, а відтак потрібно розвивати нові медіаосвітні компетентності. Курс містить багато корисних інструментів, які можна використовувати для формування позитивного іміджу закладу освіти, у процесі спілкування з медіа та ефективного	РН01 Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.	

використання медіаресурсів у освітньому процесі. <i>Посилання на курс:</i> https://prometheus.org.ua/prometheus-free/mediagramotnist-dlya-osvityan/	PH03 Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності. PH04 Мати навички професійної комунікації. PH05 Вміти	
3. Прометеус (Prometheus) Курс «Освітні інструменти критичного мислення» <i>Мета курсу:</i> Освітні інструменти критичного мислення: як мотивувати учнів, зберегти емоційний добробут та створити ефективний навчальний процес. Запропонований курс дозволить опанувати мистецтвом критичного розмірковування для рефлексії своєї освітньої діяльності, відтак і фахового зростання. Застосування стратегій критичного мислення підвищить методологічну підготовку, а отже й сприятиме успішності викладацької діяльності. <i>Посилання на курс:</i> https://prometheus.org.ua/prometheus-free/osvitni-instrumenty-krytychnoho-myslennya/	використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності. PH10 Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах. PH16 Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.	
4. Ed-Era Курс «Академічна доброчесність» <i>Мета курсу:</i> У курсі ми розглянемо поняття «академічна доброчесність» та зосередимо увагу на тому, як вчитель чи вчителька 8-11 класів може сприяти формуванню культури академічної доброчесності в учнів. Курс пропонує інструменти для роботи з учнями старших класів: <u>методичні рекомендації</u>, <u>робочий зошит</u>, <u>сценарії уроків</u>, <u>презентації</u>, <u>інтерактивний тест</u>. <i>Посилання на курс:</i> https://study.ed-era.com/uk/courses/course/5131		

**Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні. Для зарахування в якості періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти. Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання.*

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій, практичних занять, опрацювання питань для самостійної роботи;
- [2] – самостійне опрацювання літератури та нормативно-правових актів,
- [3] – підготовка рефератів, есе, доповіді, презентації;
- [4] - індивідуальне навчально-дослідне завдання.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

1. Розробити електронну презентацію (5-6 слайдів) за темою «Пріоритетні напрямки державної освітньої політики в Україні, що вплинуть на зміст суспільствознавчої освіти в найближчому майбутньому».
2. Підготувати есе на тему «Роль і місце суспільно-політичних дисциплін у навчальному процесі школи» (на прикладі однієї з суспільно-політичних дисциплін).
3. Скласти тезаурус слів з теми: «Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін».
4. Підготувати матеріали для дебатов на тему: «Чи можливо сучасні інновації застосовувати на уроці суспільно-політичних дисциплін?»
5. Підготувати план заходів до тижня правознавства в школі.
6. Розробити інтерактивний правовий захід із учнями-старшокласниками (конкретизувати клас) по правах людини в Україні.
7. Запропонувати по 2 проблемні питання для уроків «Людина і суспільство» до тем: «Демократія в Україні», «Економіка в Україні», «Полікультурність в Україні».
8. Підготувати есе на тему «Формування громадянської компетентності на уроці та поза ним».
9. Підготувати економічне есе «Споживчий кошик одесита: малюємо та обґрунтовуємо».
10. Підготувати план проведення тижня економіки в школі.
11. Підготувати конспект виховного заходу у контексті українознавчої освіти.
12. Підготувати презентацію Power Point на тему: «Позаурочні форми організації навчально-виховного процесу з історії».
13. Запропонуйте методику роботи з одним із засобів навчання (за вибором здобувача) у процесі навчання історії.
14. Підготувати есе на тему «Яким, на ваш погляд, повинен бути кращий підручник нового покоління».
15. До однієї з тем суспільствознавчих курсів запропонуйте п'ять запитань і п'ять завдань за різними формами перевірки (предмет за вибором здобувача).
16. Розробіть перелік 10 творчих завдань для учнів старшої школи з одного суспільно-політичного предмета та визначте критерії за якими ви, як учитель, будете їх оцінювати.
17. Намалюйте «Портрет випускника загальноосвітньої школи», у якому зобразить основні компетентності, що мають бути сформовані у нього.
18. Обравши одну загальнолюдську цінність (добро, любов, дружба, милосердя тощо), запропонуйте методику їх вивчення на уроці.
19. Підготувати розгорнутий сценарій виховного заходу на історичну тематику.
20. Розробити план-конспект уроку з будь-якої суспільно-політичної дисципліни.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання, які використовуються, спрямовані на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти з метою ефективного розв'язання навчально-виховних завдань, а саме:

- *словесні*: лекції (проблемні лекції, лекції-дискусії), розповідь, пояснення, бесіда, аналіз ситуацій, опитування;
- *наочні*: використання мультимедійних презентацій, мап, схем; презентація здобувачами результатів власних досліджень;
- *практичні*: практичні заняття, ділові та рольові ігри; різнотипні індивідуальні та групові завдання, робота в малих групах, індивідуальна дослідницька робота під час виконання творчого завдання, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників і таблиць, підготовка рефератів та доповідей, самостійна робота з першоджерелами, нормативно-правовими документами та науковою літературою.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний та періодичний контроль знань здобувачів здійснюється на практичних заняттях, консультаціях та частково на лекціях і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів з певних розділів (тем) навчальної програми, а також їх готовність до виконання конкретних завдань.

Завдання поточного та періодичного контролю зводяться до того, щоб: виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається; визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення; виявити ступінь відповідальності здобувачів і ставлення їх до роботи, встановивши причини, які перешкоджають їх роботі; виявити рівень опанування навичок самостійної роботи і намітити шляхи і засоби їх розвитку; стимулювати інтерес здобувачів до предмета і їх активність у пізнанні.

Методами контролю є:

- Контроль ведення конспекту лекцій та оцінювання роботи здобувачів під час лекцій;
- Контроль підготовки та оцінювання активності здобувачів під час практичного заняття;
- Контроль виконання самостійної роботи;
- Контроль виконання ІНДЗ;
- Тестовий поточний контроль.

Підсумковий контроль. Оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни здійснюється за накопичувальною системою оцінювання у формі заліку. Загальну кількість балів (100 бальна система) здобувач отримує шляхом складання балів за окремі види навчальних завдань.

Критерії та методи оцінювання

Методи	Критерії оцінювання	Бали
Робота під час практичних занять, над аналітичними завданнями, індивідуальними або груповими завданнями тощо.	виставляється здобувачу вищої освіти, який при усній або письмовій відповіді на запитання продемонстрував всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу, вмів грамотно інтерпретувати одержані результати; продемонстрував знання фахової літератури; здатність застосовувати знання на практиці, обґрунтовувати власну думку.	10
Робота індивідуальними навчально-дослідними завданнями	виставляється здобувачу вищої освіти коли зміст відповідає темі і розкриває її повною мірою, структура роботи та її оформлення відповідають встановленим вимогам; під час презентації, чітко та стисло викладено основні результати дослідження, використано ілюстративний матеріал, надано повні та обґрунтовані відповіді на питання.	10
Тестування до окремих тем	виставляється здобувачу вищої освіти за одне тестове питання у випадку правильної відповіді. За кожною темою, де передбачено тестування, пропонується 10 тестових питань закритого типу	0,5

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Суспільствознавча освіта в школі: завдання, структура, зміст.
2. Громадянська освіта: історія становлення, мета, завдання, зміст і структура.
3. Правова освіта: історія становлення, мета, завдання, зміст і структура.
4. Філософська освіта: історія становлення, мета, завдання, зміст і структура.
5. Українознавча освіта: історія становлення, мета, завдання, зміст і структура.
6. Економічна освіта: історія становлення, мета, завдання, зміст і структура.
7. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін у середній школі.
8. Інноваційність як умова та принцип розвитку суспільствознавчої освіти в Україні.
9. Класно-урочна система на сучасному етапі.
10. Урок як основна форма організації навчального процесу.
11. Класифікація уроків.
12. Структура уроку: елементи уроків різних типів.
13. Вимоги до сучасного уроку суспільно-політичних дисциплін.
14. Нетрадиційні уроки та їх види.
15. Поняття позаурочної, позакласної та позашкільної роботи.
16. Методи навчання, їх класифікація.
17. Інтерактивні методи навчання.
18. Прийоми як види діяльності.
19. Основні прийоми викладання.
20. Засоби навчання, їх класифікація.
21. Джерела та робота з ними на уроці.
22. Художня література в ході вивчення суспільно-політичних дисциплін.
23. Методика використання наочних засобів навчання суспільно-політичних дисциплін.
24. Предметні, вікові, психолого-педагогічні вимоги до використання наочності.
25. Методика роботи з мультимедійними засобами навчання: електронний підручник, мультимедійна презентація, інтерактивна дошка, персональний сайт вчителя.
26. Навчально-методичний комплект з шкільних курсів суспільно-політичних дисциплін.
27. Поняття та структура сучасного підручника.
28. Функції шкільного підручника з суспільно-політичних дисциплін.
29. Методичні можливості підручника. Колективна, групова та самостійна робота.
30. Вимоги до сучасного підручника з суспільно-політичних дисциплін.
31. Учнівські компетенції з суспільно-політичних дисциплін та умови їх формування.
32. Організація контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з суспільно-політичних дисциплін.
33. Сутність контролю у навчальному процесі.
34. Завдання та загальнодидактичні принципи контролю знань учнів.
35. Функції і види контролю знань.
36. Методи і форми контролю.
37. 12-бальна система оцінювання навчальної діяльності учнів.
38. Формування ціннісних орієнтацій учнів у системі суспільствознавчої освіти.
39. Професійний портрет вчителя суспільствознавчих дисциплін.
40. Сутність педагогічної діяльності: особливості, структура.
41. Права і обов'язки вчителя на сучасному етапі згідно закону «Про освіту».
42. Підготовка вчителя до уроку.
43. Методична робота в школі.
44. Виховна робота в школі.
45. Методика формування критичного мислення.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ

Поточний та підсумковий контроль										Сума балів
П1	П2	П3	П4	П5	П6	П7	П8	П9	ІНДЗ	
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни:

- Робоча програма навчальної дисципліни;
- Силабус;
- Навчально-методичні матеріали для лекцій, конспекти (тексти, схеми) лекцій;
- Мультимедійні презентації;
- Плани практичних занять;
- Методичні вказівки (рекомендації) щодо самостійного вивчення дисципліни;
- Навчально-методичні матеріали для поточного, періодичного і підсумкового контролю.

З вищезазначеними навчально-методичними матеріалами можна ознайомитись у Google Класі за посиланням:

<https://classroom.google.com/c/NTkzOTYxMzg1OTkw?cjc=tcnua5x>

12. Рекомендована література

Основна література:

1. Арешонков В.Ю. Зміст шкільної суспільствознавчої освіти в Україні у ХХ столітті: формування і трансформація: [монографія] Володимир Юрійович Арешонков. – Житомир : Полісся, 2014. 380 с.

2. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України №898 від 30 вересня 2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>

3. Джеджула О.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / Вінниця: ВНАУ, 2021. 208 с. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/27268.pdf>

4. Дубінський В.А. Методика викладання історії в школі: навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи студентів історичного факультету. 2-е вид., виправлене і доповнене. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний

університет імені Івана Огієнка, 2019. 86 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/3123/Dubinskyi-V.A.-Metodyka-vykkladannia-istorii-v-shkoli.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

5. Желіба О.В. Методика викладання історії. Нові підходи [Текст]. Ч. 1. Харків : Основа, 2018. 93 с.

6. Желіба О.В. Шкільний курс всесвітньої історії та методика його викладання: навч.-метод. посіб. для студентів-істориків. 2-ге вид., доп. і перероб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 40 с.

7. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 5 вересня 2017 року (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

8. Закон України «Про повну загальну середню освіту» № 463-IX від 16 січня 2020 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

9. Кінд-Войтюк, Н. Особливості методики викладання історії та суспільствознавчих дисциплін в закладах освіти. *Літопис Волині*. 2019. Вип.21. С.130-136. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2020.21.21>

10. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

11. Лебедик Л.В., Стрельников В.Ю., Стрельников М.В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: Навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти / Л. В. Лебедик, В. Ю. Стрельников, М. В. Стрельников. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с. <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15703/1/%d0%a1%d1%83%d1%87%d0%b0%d1%81%d0%bd%d1%96%20%d1%82%d0%b5%d1%85%d0%bd%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%97%20%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f.pdf>

12. Яковенко Г.Г. Методика навчання суспільствознавчих дисциплін: навчально-методичний посібник. Харків: ХНАДУ, 2017. 164 с.

Додаткова література:

1. Андрущенко Л. Активізація пізнавальної діяльності учнів шляхом упровадження інтерактивного навчання на уроках історії. *Історія в рідній школі*. 2015. № 11. С. 10-13.

2. Апончук І. О. Знання та інформація як ключові ресурси політичної влади в сучасному суспільстві *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2017. Том 22. №22. С. 45-50

3. Бабкіна О. В. Фундаментальний рівень знань про політику. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2020. Том 22. № 27. С.5-11. URL: <https://sj.npu.edu.ua/index.php/pnspd/article/view/846>

4. Возна З. Можливості краєзнавчих студій у розвитку полікультурної компетентності учнів. *Історія в рідній школі*. 2020. № 6. С. 14-19.

5. Волянчук О. Я. Аналіз політики у ретроспективі та перспективі розвитку громадянських якостей *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2019. Том 22. №25. С.82-90.

6. Грабовенко Н. Організація дистанційного доступу до освіти в умовах пандемії COVID-19: інновації, можливості та якість *Університетські наукові записки*. 2020. № 3-4(75-76). С. 29-36. URL: https://unz.univer.km.ua/article/view/75-76_29-36/pdf

7. Гриценко А. П., Ухналь О. М. Педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів історії у процесі професійної підготовки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2022. Вип. 85. С.74-79. URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/85/15.pdf>

8. Данилюк Г. К., Сікалюк Т. М. Бінарні уроки : історія, література. *Історія та правознавство*. 2020. № 25/27. С. 28-58.
9. Єрмакова І. П. Підготовка майбутнього вчителя суспільствознавчих дисциплін до використання дослідницької технології як педагогічна проблема. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*. Сер. : Педагогічні науки. 2014. Вип. 1. - С. 30-33.
10. Іващенко О. Метод «Ажурна пилка»: як засвоїти великий обсяг інформації за короткий час. *Шкільний світ*. 2018. № 8(квіт.). С. 14-16.
11. Ігнатенко Н. Реалізація ідей технології проблемного навчання при вивченні історії у закладі загальної середньої освіти. *Історія в рідній школі*. 2021. № 1. С. 21-23.
12. Кінд-Войтюк, Н. Сучасний вчитель історії та інформаційно-комунікаційна компетентність на уроках у новій українській школі. *Літопис Волині*, 2021. Вип. 24. С.103-107. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2021.24.17>
13. Ковтун І., Терещенко Т. Виклики організації навчання в Україні під час пандемії COVID-19 *Університетські наукові записки*. 2020. №3-4 (75-76). С. 8-16. URL: https://unz.univer.km.ua/article/view/75-76_8-16/pdf
14. Кравець Н. М., Гречановська О. В. Ігрові технології навчання як одна з інноваційних форм навчально-виховного процесу. Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету: збірник доповідей. Вінниця: ВНТУ, 2017. С. 128-132. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/allvntu/index/pages/view/zbirn2017>
15. Ладиченко Т. Компетентнісний підхід до вивчення історії на прикладах підручників з всесвітньої історії *Історія в рідній школі*. 2020. № 6. С. 19-21
16. Мирошніченко В.О. Використання сучасних інформаційних технологій: формування мультимедійної компетентності (для спеціальності «Історія») [текст] навч. посіб./за ред. Баханова К.О. К.: «Центр учбової літератури», 2015. 296 с. URL: <http://www.twirpx.com/file/1682396/>
17. Онищенко Н. Г. Використання потенціалу навчальних дисциплін у підготовці майбутніх учителів предметів суспільствознавчої галузі до формування національної ідентичності школярів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка* Педагогічні науки. 2020. Вип.44. С.169-176.
18. Панченко О. Сучасний стан дослідження проблеми позаурочної роботи в школах України. *Історія в рідній школі*. 2020. № 1. С. 8-11.
19. Панчук Л. А. Дебати як засіб формування критичного мислення школярів. *Історія та правознавство*. 2016. № 13/14. С. 2-7.
20. Пилипчук Т. Організація дослідницької діяльності на уроках історії за допомогою візуальних джерел інформації під час вивчення теми «Друга світова війна та Голокост». *Історія в рідній школі*. 2020. № 1. С. 37-40.
21. Рекомендація Рес(2001) 15 Комітету міністрів Ради Європи «Про викладання історії у XXI столітті в Європі», ухвалено Комітетом міністрів на 771-му засіданні заступників міністрів від 31 жовтня 2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_729#Text
22. Сергієнко В.П., Гриценко А.П. Особливості класифікації мультимедійних засобів навчання у процесі вивчення історії *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Педагогічні науки. 2020. Вип.42. С.183-191.
23. Скорик Т.В. Особливості формування професійної компетентності сучасного вчителя *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка* Педагогічні науки. 2020. Вип.43. С.98-105.
24. Скрипник М. І., Кравчинська Т. С., Волинець Н. П. Проєктування уроку в школі цифрового століття: від теорії до практики *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2022. Вип. 86. С.196-200. URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/86/38.pdf>

25. Слушний О. Інноваційні освітні технології в діяльності вчителя XXI століття *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 2 (106). С. 150-159.
26. Смагін І. І. Суспільствознавча компетентність учнів: поняття, зміст, структура. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2014. Вип. 4. С. 39-44.
27. Стечкевич О. О. Методична система формування інформаційно-комунікаційних компетентностей майбутніх учителів *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2022. Вип. 85. С.196-200. URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/85/41.pdf>
28. Стрільчук, Л. Шкільна історична освіта в радянській Україні у 20-х – початку 30-х років XX століття: особливості, тенденції, результати. *Літопис Волині*, 2019. Вип. 21. С.108-113. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2020.21.17>
29. Суходольська Н. П. Методика роботи з тестовими завданнями при вивченні суспільствознавчих дисциплін. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 1. С. 47-56.
30. Теорія та методика навчання історії: Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів денної та заочної форми навчання. / П.І. Горохівський (авт.. і упорядник). – Умань : ПП Жовтий О., 2014. 308 с.
31. Тропак Б.С. Феномен цифрової компетентності майбутніх учителів у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Педагогічні науки*. 2020. Вип.44. С.216-223.
32. Фісун О. В. Явище фасилітації у методичній роботі викладачів навчальних закладів І–ІІ рівня акредитації. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2017. Вип.53. С. 341-346. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2017_53_45

Інформаційні ресурси:

1. DOCCU – Розвиток громадянських компетентностей в Україні URL: <https://doccu.in.ua>
2. Програма підтримки освітніх реформ в Україні «Демократична школа» URL: <https://www.schools-for-democracy.org/>
3. Сайт Міністерства освіти та науки України URL: <https://mon.gov.ua>
4. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/council-of-europe-charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education>